

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum peccatorum remissio possit esse sine gratia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

tio modo, iustitia nominat quendam statum proprium, secundum quem homo se habet in debito ordine ad Deum, ad proximum, & ad seipsum, ut scilicet in eo inferiores vires superiori subdantur: quod appellat Philosophus in 5. Eth. iustitiam metaphoricè dictam, cum consideretur inter diversas vires eiusdem personæ, iustitia proprie dicta semper existente inter diversas personas. Et huic iustitiæ omne peccatum opponitur, cum per quodlibet peccatum aliquid de prædicto ordine corrumpatur. Et ideo ab hac iustitia iustificatio nominatur, siue sicut motus a termino, siue sicut effectus formalis a forma.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de iustitia speciali.

AD II. Dicendum, quod iustificatio non dicitur a iustitia legali, quæ est omnis virtus, sed a iustitia, quæ dicitur generalem rectitudinem in anima, a qua potius quam a gratia iustificatio denominatur: quia huic iustitiæ directe & immediate omne peccatum opponitur, cum omnes potestias animæ attingat: gratia vero est in essentia animæ.

AD III. Dicendum, quod charitas dicitur causa remissionis peccatorum, in quantum per eam homo Deo coniungitur, a quo aversus peccato erat. Non tamen omne peccatum directe & immediate charitati opponitur: sed prædictæ iustitiæ.

Et per hoc patet solutio ad quartum.

AD V. Dicendum, quod vita spiritualis attribuitur fidei, eo quod in actu fidei primo manifestatur spiritualis vita: sicut dicitur in 2. de Anima, quod vivere inest viventibus secundum animam vegetabilem propter hoc, quod in eius actu primo manifestatur vita. Non tamen omnis actus vitæ naturalis est per animam vegetabilem, & similiter non omnis actus vitæ spiritualis est fidei, sed aliarum virtutum. Unde non omne peccatum directe, & immediate fidei opponitur.

AD VI. Dicendum, quod purificatio cordis fidei attribuitur, in quantum in purificatione prædicta primo apparet motus fidei, Accedentem. n. ad Deum oportet credere, quia est, ut habetur Hebr. 11.

AD VII. Dicendum, quod sicut iustificatio potest accipi, ut motus ad iustitiã, & ut effectus formalis iustitiæ; ita et remissio culpæ. Nam sicut iustitia formaliter iustificat, ita & culpam formaliter abijcit, sicut formaliter albedo abijcit nigredinem. Sic ergo remissio culpæ, ut est formalis effectus iustitiæ, vel gratiæ, sequitur gratiam, & similiter iustificatio: prout autem significatur, ut motus quidam, præintelligitur ad gratiam, sicut & iustificatio.

AD VIII. Dicendum, quod aliqua operatio potest dupliciter nominari scilicet a principio, & a fine, sicut actio qua medicus agit in infirmum nominatur medicatio ex parte principij, quia est effectus medicinæ: sed ex parte finis dicitur sanatio, quia est via ad sanitatem. Sic ergo remissio peccatorum dicitur iustificatio ex parte termini vel finis: dicitur etiam & misericordia ex parte principij, in quantum est opus diuinæ misericordiæ, quamuis & in remissione peccatorum aliqua iustitia seruetur, secundum quod omnes viæ Domini sunt misericordiæ & veritas, præcipue quidem ex parte Dei, in quantum remittendo peccata facit quod Deum decet secundum quod Anselmus dicit in Prosologion. cū parcis peccatoribus, iustus es, decet. n. te. Et hoc est quod in psalm. 53. dicitur. In iustitia tua libera me. Aliquo etiam modo, sed non sufficienter, apparet iustitia ex parte eius cui peccatum remittitur, in quantum in eo aliqua

dispositio ad gratiam inuenitur, licet insufficientis. Et per hoc patet responsio ad nonum & decimum. AD XI. Dicendum, quod remissio peccatorum aliquo modo distinguitur vel re, vel ratione a iustificatione, & sic conuincitur contra gratiæ infusionem, & ponitur vnum de quatuor, quæ ad iustificationem impii requiruntur.

AD XII. Dicendum, quod ad iustificationem, in quantum huiusmodi, pertinet iustitiæ collatio: sed in quantum est impii iustificatio, sic ad eam pertinet peccatorum remissio, & hoc modo Christo non competit nec etiam homini in statu innocentie.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccatorum remissio possit esse sine gratia.

Secundo queritur, utrum peccatorum remissio possit esse sine gratia. Et videtur quod sic. Facilius enim est destruere, quam construere: sed homo sufficit per seipsum ad destruendum peccatum, ergo & per seipsum sufficit ad destruendum, & ita remissio peccatorum potest fieri sine gratia. ¶ 2. Præter. Contraria peccata non possunt simul esse eidem, sed aliquis qui tunc in peccato uno, potest per seipsum transire ad contrarium, sicut qui fuit auarus, potest per seipsum fieri prodigus, ergo aliquis per seipsum potest exire a peccato in quod fuit, & sic ad remissionem peccatorum non requiritur gratia, ut videtur. Sed dicendum, quod peccata sunt contraria, sicut contrarii actus, non autem sicut contrariæ formæ.

¶ 3. Sed contra, Peccatum adhuc remanet quando actu transit, ut Augustinus dicit in li. de Nuptiis & concupiscentia. Nec ad remissionem peccatorum sufficit quod actus peccati transierit, ergo aliquid remanet ex peccato quod remissione indiget: sed contrariorum contrarii sunt effectus, illa ergo quæ ex contrariis peccatis remanent, sunt contraria, & sic non possunt simul esse, & ita idem sequetur quod prius.

¶ 4. Præter. Contrariorum mediatorum, unum potest remoueri sine hoc quod aliud inducatur. sicut nigredo potest expelli absque inductione albedinis: sed iter statum culpæ & statum gratiæ est aliud medium, status naturæ condita: in quo secundum quosdam homo neque gratiam habuit neque culpam, ergo non est necessarium ad remissionem culpæ quod aliquis gratiam accipiat.

¶ 5. Præ. Plus potest Deus in reparando, quam homo possit in corrumpendo: sed homo potest a statu naturæ in quo gratiam non habebat, corrumpi in statum culpæ, ergo Deus potest hominem a statu culpæ reducere in statum naturæ sine gratia.

¶ 6. Præter. Peccatum postquam actu transit, non remanere reatu secundum Augustinum in lib. de Nuptiis & concupiscentia. in quantum actus peccati præteritus imputatur ad penam, ergo contrario dicitur remitti, secundo quod non imputatur ad penam, secundum illud psalm. 31. Beatus vir cui non imputatur Dominus peccatum: sed imputare vel non imputare potest aliquid tantum in Deo, ergo ad remissionem peccati non requiritur gratia in eo, cui peccatum remittitur.

¶ 7. Præter. Quicumque est totaliter destruendum & confusum potest totaliter in illud ad destruendum & confusum, quia cessante operatione causæ cessat effectus: sed homo est totaliter causa peccati, ergo totaliter potest in peccatum destruendum vel destruendum, & sic ut si, homo ad remissionem peccati gratia non indiget.

¶ 8. Præter. Cum peccatum sit in anima, ab illo solo potest

cap. vltimo. tom. 5.

Com. 14. & 34. to. 2.

cap. 10.

est fieri peccatorum remissio quod animæ illabi-
tur solis autem Deus animæ illabitur secundum
Aug. ergo Deus solus per seipsum absque gratia
peccatorum remittit.

¶ 9 Præ. Si gratia remouet culpam, aut gratia quæ
est, aut gratia quæ non est, non autem gratia quæ
non est, quia quod non est, non facit aliquid, simi-
liter neq; gratia quæ est, quia cum sit accedens, eius
esse est in esse, cum autem inest gratia iam culpa non
inest, & ita expelli non potest. ergo gratia non re-
quiritur ad remissionem culpæ.

¶ 10 Præ. gratia & culpa non possunt simul esse in
anima. si ergo gratia infunditur ad remissionem
culpæ, oportet qd culpa primo fuerit in anima qñ
gratia non erat. ergo cum culpa esse desierit erit da-
re ultimum instantia in quo fuit culpa: & similiter
cum gratia esse incipiat, oportet dare primum in-
stantia in quo gratia inest. hæc autem oportet esse
duo instantia, quia gratia & culpa non simul in-
sunt: inter qualibet autem duo instantia est tēpus
medium, ut probatur in 6. Ph. ergo erit aliqd tps
in quo homo neq; culpam neq; grām hēt, & sic
nō est necessaria gratia, vt vī, ad remissionē culpæ.

¶ 11 Præ. Aug. dicit quod quia Deus nos amat,
ideo nobis sua dona dat, & non e conuerso. donū
ergo gratiæ præsupponit amorē diuinum: sed
amor iste diuinus, quo Deus pater diligit vnigeni-
tum suum, & membra eius, non est hominis exi-
stentis in culpa. ergo culpæ remissio præcedit gra-
tiam ordine naturæ. & sic gratia non requiritur ad
peccatorum remissionem.

¶ 12 Præ. Per circumcisionem remittebatur in le-
ge veteri peccatum originale, ut patet per Bedam.
Circumcisio autem gratiam non conferrebat, quia
cum minima gratia sufficiat ad resistendum cūli-
bet tentationi, hō in statu legis, habuit unde con-
cupiscentiam posset uincere, & sic lex uetus nō oc-
cidebat occasionaliter, ut dī Rom. 7. & sic nō fuit
necessaria mors Christi, quia, si ex lege est iustitia
Christus gratis mortuus est, ut dicitur gal. secūdo
hoc autem est inconueniens ergo inconueniēs ui-
detur quod circumcisio gratiam conferret. potest
ergo remissio peccatorum fieri sine gratia.

SED CONTRA est, quod dicitur in pl. 77. Record-
datus est, quia caro sunt, spiritus uadens & non re-
diens gl. Hier. per se uadens in peccatum, & non re-
diens per se a peccato, ideo Deus per gratiam reuo-
cat homines, quia per se redire non possunt.

¶ 2 Præ. Rom. tertio dicitur, Iustificati gratis per
gratiam ipsius.

RESPON. Dicendum, quod remissio peccatorū
nullo modo sine gratia gratum facere esse potest.
Ad cuius emendationem sciendum est, quod cum in
peccato sint duo, auersio, & conuersio, remissio,
& retentio peccati non respiciunt conuersionem,
sed magis auersionem, & id quod ad auersionem
sequitur. Et ideo, cum aliquis desinit habere uo-
luntatem peccandi, non ex hoc ipso est sibi pecca-
tum remissum, etiam si in contrariam transeat uo-
luntatem. Vnde Aug. in lib. de Nuptiis & Concu-
piscen. si a peccato desistere hoc esset non habere
peccatum, sufficeret, ut hoc nōs mōneret scriptu-
ra. Fili peccasti, nō adicias iterum. Nō aut sufficit:
sed addidit. Et de pristinis deprecare, ut tibi remit-
tantur. Sedm hoc ergo peccatum remitti dicitur,
qd auersio, & ea, quæ consequuntur ipsam ex actū
peccati prateriti consequens, sanatur. Sunt aut tria
ex parte auersionis se se concomitantia, rōne quorū
sine gratia remissio peccatorū fieri nō pōt. s. auer-

sio, offensa, & reatus. Auersio nāque intelligitur a
bono incommutabili, qd quis poterat habere, re-
spectu cuius se impotentem fecit, alias auersio nō
esset culpabilis. Non ergo pōt prædicta auersio re-
moueri nisi fiat coniunctio ad bonum incommu-
tabile, a quo homo per peccatum discessit: hæc autē
coniunctio non est nisi per gratiam, per quā Deus
mentes inhabitat, & mēs ipsi Deo per amorē chari-
tatis inhæret. Vñ ad sanandā prædictam auersio-
nē requiritur grē & charitatis infusio, sicut ad sa-
nationē cecitatis requiritur restitutio potentie ul
suar. offensa est, quæ ex peccato sequitur sine gra abo-
leri non pōt, siue accipiatur offensa ex parte hois
inquantū hō peccado Deum offendit: siue ex par-
te Dei, s. in quod peccatori est offensus, scdm illud
Plal. 5. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.
Quicumque n. rē aliquā digniorē indigniori post-
ponit iniuriā ei facit, & ita o amplius quāto res est
dignior. Quicumq; aut in re temporalī finē sibi cō-
stituit, quod facit omnis mortaliter peccās, ex hoc
ipso quantum ad effectum suum præponit creatu-
ram creatori, diligens plus creaturam quam crea-
torem. Finis. n. est, quod maxime diligitur. Cum
ergo Deus in infinitum creaturam excedat, erit pec-
cantis mortaliter cōtra Deum infinita offensa ex
parte dignitatis eius, cui per peccatum quodā mo-
do iniuria fit, dum ipse. Deus cōtēditur & eius p-
ceptū. Vñ ad hanc offensam abolēdā nō sufficiūt
vires humane: sed requiritur munus diuinæ græ.
Ipse ē Deus dicit peccatori offensus uel cum odi-
re, non odio quod opponitur amorī, quo diligit
ōia, sic. n. Nihil odit corū quæ fecit, vt dī Sap. 11.
sed qd opponitur amorī, quo diligit sanctos, bona
æterna eis preparando. huius aut amoris effectus
est donum gratiæ gratum facientis, vt in qōne de
Gratia dictū est. Vnde offensa, qua Deus homini
offenditur non remouetur nisi per hoc, qd gratiā
dat. Reatus ē peccati non solum est obligatio ad
penam sensibilem: sed pōt ad penam damni,
quæ est carentia gloriæ. Vnde reatus non tollitur
quamdiu homini non datur unde possit ad gloriā
peruenire, hoc autem est gratia. Et ideo sine gra-
tia peccatorum remissio fieri non potest.

B

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ipsum pec-
catum est quædam gratiæ destructio, eius autem
remissio est constructio. Vnde facilius est peccatum
incurrere, quam a peccato exire.

AD II. dicendum, quod peccata habent contra-
rietatem ex parte conuersionis ex qua non atten-
ditur peccatorum remissio, vt dictū est. Ex parte
autem auersionis & eorum quæ auersionem sequi-
tur, habent conuenientiam. Vnde nihil prohibet,
contrariorum actuum precedentium reatus sim-
ul in anima remanere. Non enim qui ex auari-
tia in pī odigitalitatem mutatur reatum auaritiæ ha-
bere desinit: sed solum actum uel habitum.

AD III. dicendum, quod peccata quantum sint
contraria ex parte conuersionis, non tamen opor-
tet quod auersiones reatus remanentes sint cōtra-
ria: quia sunt effectus contrariorum per accidens,
cum eneniant præter intentionem operantis. Ex
contrarietate autem causarum sequitur contrarie-
tas in effectibus, qui sunt per se, & non qui sunt p ac-
cidents. Vnde & ex contrariis actibus sequitur cōtra-
rii habitus & dispositiones: huiusmodi n sunt effe-
ctus actuum peccati secundum suam speciem.

AD IIII. dicendum, qd supposita illa opinione, qd
Adam aliquo tpe neque gratiam neque culpā ha-
buerit, quantum hoc a quibusdam non cōcedat,
dicendum

D. 399.

E In corp. ar.

AD IIII. dicendum, qd supposita illa opinione, qd
Adam aliquo tpe neque gratiam neque culpā ha-
buerit, quantum hoc a quibusdam non cōcedat,
dicendum

AD IIII. dicendum, qd supposita illa opinione, qd
Adam aliquo tpe neque gratiam neque culpā ha-
buerit, quantum hoc a quibusdam non cōcedat,
dicendum

AD IIII. dicendum, qd supposita illa opinione, qd
Adam aliquo tpe neque gratiam neque culpā ha-
buerit, quantum hoc a quibusdam non cōcedat,
dicendum

11. de Eccl.
dogmatibus
c. 3. tom. 3.
inter opera
Aug.

Per aliquos
ueteres a pri-
cipio 10. 2.

Ex habent
cui homi-
nibus inest
humilitas et
irauciles
de iustis fo-
lis 44. 1. 7.

11. ca. 26. a
10. ca. 7.

Dicendum est, quod nihil prohibet aliqua contraria esse mediata respectu alicuius subiecti simpliciter accepti, quæ sunt immediata quantum ad tempus determinatum, sicut cæcus, & videns sunt mediata in cane, non tamen post nonum diem: similiter & homini respectu status naturæ condita gratia, & culpa comparantur ut contraria mediata, sed post illud tempus quo Adam gratiam accepit, vel accipere potuit, ita quod in oēs eius posteriores transiret, nullus caret gratia nisi per culpam actualē, vel originalē.

Ad v. dicendum, quod etiam Adam in statu suæ conditionis gratiam non habuit nisi quosdam, ponitur tamen ab eisdem quod ante eam gratiam est adeptus. Unde a statu gratiæ cecidit, & non solum a statu naturæ: sed tamen si a solo statu naturæ decidisset, nihilominus tamen ad expiationem in finem offensus donum diuine gratiæ requireretur.

Ad vi. dicendum, quod sicut dilectio Dei qua non diligit, consequenter aliquem effectum in nobis relinquit, scilicet gratiam, per quam digni reddimur uita æterna, ad quam nos dirigit, ita hoc ipsum quod est Deum non imputare nobis nostra delicta, ex consequenti relinquit in nobis aliquid, per quod a reatu prædicto digni sumus absolui, & hoc est gratia.

Ad vii. dicendum, quod peccator per se est peccati causa quantum ad conuersionem, sed quo ad auersionem & ea quæ eam consequuntur, est causa per accidens, cum sit non intenta. Hæc enim per se causam habere non possunt, cum ex his sit ratio mali in peccato: malum enim causam non habet secundum Dionysium. 4. ca. de diu. nomi. Vel dicendum, & melius, quod peccator est causa peccati quantum ad fieri, non autem est causa permanentiæ eorum quæ ex peccato relinquuntur, immo horum est causa partim iustitia diuina, per quam iuste ordinatum est, ut qui noluit stare in gratia dum posset non posset etiam si uelit; partim ex defectu uirium naturæ quæ non sufficiunt ad expiationem, rationibus iam dictis. Sicut homo cum se in foueam proicit, est causa ipsius proiectionis: sed quies quæ consequitur, est ex natura. Unde non potest a fouea exire, sicut potuit se in foueam proicere, & similiter est in proposito.

Ad viii. dicendum, quod operari remissionem culpæ intelligitur dupliciter, effectiue, & formaliter: sicut facere album effectiue conuenit pictori, formaliter albedini. Gratia igitur non est medium in remissione culpæ sicut effectiue operans, sed tamen formaliter. Per hoc autem quod dicitur quod solus Deus animæ illabitur, non excluduntur qualitates animæ uel naturales, uel gratiæ, his enim anima informatur; sed excluduntur alie substantiæ subsistentes quæ intra animam esse non possunt, sicut Deus est, qui intimus est in anima quam formæ prædicte, eo quod Deus est in ipso esse animæ, ut causans & conseruans, sed prædicte formæ, uel qualitates ad hoc non pertingunt, sed essentiam animæ quasi circumstanti.

Ad ix. dicendum, quod gratia quæ est & inest, culpam expellit, non eam quæ est, sed quæ non est, prius autem erat. Non enim expellit culpam per modum causæ efficientis (sic enim oporteret, quod ageret in culpam existentem ad ipsius expulsionem, sicut ignis agit in aerem existentem ad eius corruptionem) sed expellit culpam formaliter. Ex hoc enim ipso quod informat subiectum, sequitur quod culpa in subiecto non sit, sicut patet de sanitate & infirmitate.

Ad x. dicendum, quod ad hoc & similia solet esse multiplex ratio. Prima est, quod instantis quæuis sit uel re, est tamen plura ratione, in quantum est principium futuri,

ri, & finis præteriti: & sic nihil prohibet simul in eodem instanti esse culpam & gratiam in anima, ita tamen quod culpa inest in illo instanti, si in quod est finis præteriti, gratia autem si in quod est principium futuri. Sed hoc stare non potest. Nam esse principium futuri, & finem præteriti dicit diuersum respectum instantis, ex quo eius substantia non multiplicatur, sed manet una, & ita si rem sequitur culpa & gratia in eodem indivisibili temporis esse in anima. Nam instantans nominat indivisibile temporis, hoc autem esse impossibile, & ita sequitur contraria simul inesse. Et præterea si in philosophia 8. Physicorum. Quod aliquid in mouendo utitur uno signo ut duobus, necesse est interdicere quietem mediā, per quod probatur motus reflexos non esse continuos: nisi si aliquid utatur uno instanti ut duobus, oportet quod intelligat aliquid mediū, & sic erit anima aliquid sine gratia & culpa, quod est inconueniens. Et si alii dicunt, quod sicut inter duo puncta unius lineæ cadit linea media, non autem inter duo puncta duarum linearum se tangentium: ita non est necessarium quod inter instantans quod est ultimum temporis, in quo culpa inerat, & inter instantans quod est primum temporis in quo gratia inest, sit tempus mediū, cum sint instantia diuersiorum temporum. Sed hoc iterum stare non potest. Nam linea, quæ est mensura intrinseca, diuiditur in rerum distinctione. Tempus autem est mensura extrinseca, & est unum respectu eorum quæ sunt in tempore: non enim alio tempore mensuratur esse culpe, & illæ gratiæ, nisi dicamus alio tempore, scilicet alia parte eundem temporis continui: & id oportet intermittere duo instantia respectu quatuordecim; rerum distinctarum, esse aliquid tempus medium. Et præterea, duo puncta duarum linearum se tangentium designarunt in corporibus locatis, uniuersum in uno puncto designato exteriori linea corporis locatis: quæ coniunguntur quorum ultima sunt simul. Unde dato quod diuersarum sunt diuersa tempora non continua, sed quali coniuncta, oportet nihilominus quod in tempore exteriori mensurante respondeat eorum terminis uniuersum in illis, & sic redibit inconueniens prædictum, quod culpa & gratia sint simul.

Et id alii dicunt quod hinc dicitur quod hinc dicitur mutationes spirituales non mensurantur tempore, quod est numerus motus cæli, eo quod anima & quilibet ipsius temporalis substantia est supra tempus: sed hinc dicitur quod hinc dicitur tempus, in quantum in eis inuenitur prius & posterius, nec tamen hinc dicitur tempus est continuū, cum continuū sit temporis, si in philosophia 4. physicorum. consequatur continuū sit motus, affectiones autem animæ non sunt continuæ. Sed hoc est in proposito non habet locum. Nam si mensurantur non solum quod sunt per se in tempore, sicut est motus cæli, sed etiam ea quæ habent per accidens ordinem ad motum cæli, in quantum consequuntur ex aliquo quod per se habent ordinem ad tempus prædictum. Et sic est in iustificatione impii, quæ consequitur ex aliquibus cogitationibus locutionibus, & aliis hinc dicitur motibus, qui per se mensurantur tempore motus cæli. Et id aliter est dicendum, quod non est dare ultimum instantis in quo peccator habet culpam, sed ultimum tempus. Cuius tamen dare primum instantis, in quo habuit gratiam, quod eundem instantis est terminus illius temporis, in quo culpam habuit: iterum tempus autem & terminum temporis nihil cadit mediū. Unde nec oportet dare aliquod tempus, uel instantis, in quo aliquid nec culpam, nec gratiam habet: hoc autem sic patet. Nam si uisio gratiæ cum sit in instanti, est terminus cuiuslibet motus continui, utpote actus meditationis, per quem affectus disponit ad gratiam susceptionem, & eiuslibet motus terminus est remissio culpæ: quæ ex hoc ipso culpa remittitur, quo gratia infunditur. In illo ergo instanti est primo terminus remissionis culpæ, non habet culpam,

P. 4. a. med. illius.

pam. & infusionis gratia: habere gratiam. In toto ergo tempore precedenti quo terminatur ad hoc inians, quo tempore mensurabatur motus meditationis predictæ, fuit peccator habens culpam, & non habens gratiam, nisi tantummodo in ultimo instanti, ut dictum est. Sed ante ultimum instans huius temporis non est accipere aliud immediate proximum: quia quodcumque instans accipitur aliud ab ultimo, inter ipsum & ultimum erunt infinita instantia media. Et sic patet quod non est accipere ultimum instans in quo iustificatus sit habens culpam, & non habens gratiam: est autem accipere primum instans in quo habet gratiã, & non habet culpam. Et hæc solutio potest accipi ex uerbis Philolophi in 8. Physic.

Ad 11. dicendum, quod Deus suo amore sicut causat in nobis donum gratia, ita & remissionem culpæ: unde non oportet quod remissio culpæ gratiã præcedat. Sequeretur autem si remissio culpæ Dei amorem præcederet, & non ex eo sequeretur.

Ad 12. dicendum, quod sacramenta significant do causant, hoc. n. causant quod figurant. Et quia circumcisio habet significationem in remouendo, ideo eius efficacia directe ordinabatur ad remotionem culpæ originalis, sed ex consequenti ad gratiam, siue ex uirtute circumcissionis gratia daretur per modum quo datur ex uirtute baptismi, ut quidam dicunt: siue detur a Deo concomitanter ad circumcissionem, & sic remissio culpæ fiebat sine gratia: tamen illa gratia nõ ita perfecte reprimebat concupiscentiam, sicut gratia baptismalis. Vñ difficilius erat concupiscentie resistere circumcisio quã baptizatio, & occasione huius lex uetus occasionaliter occidere dicebatur quamuis circumcisio intra legis Moisaicæ sacramenta non contineatur, eo quod non est ex Moyse, sed ex patribus ut dicitur Io. 7. Et si in circumcissione aliqua dabatur gratia, non est contra hoc quod dicitur, Lex uetus nõ iustificabat.

ARTICVLVS III.

Utrum ad impii iustificationem liberum requiratur arbitrium.

TERTIO queritur, utrum ad iustificationem impii liberum arbitrium requiratur. Et uidetur quod non. Illud. n. quod potest competere nõ habentibus usum liberi arbitrii, non requirit usum liberi arbitrii: sed iustificatio competit pueris nondum habentibus usum liberi arbitrii, qui per baptismum iustificantur. ergo iustificatio impii usum liberi arbitrii non requirit. Sed dicendum, quod hoc speciale est in pueris qui tenentur peccato solum, quod aliunde contrahitur, nec habet locum in adultis, qui propriis peccatis tenentur.

¶ 2. Sed contra Est, quod Aug. dicit in 4. Confess. quod cum quidam suus amicus laboraret febribus, iacuit diu sine sensu in sudore letali, & tunc desperaretur, baptizatus est nesciens me non curante, & præsumente id retinere potius animam eius quod a me acceperat, non quod in nescientis corpore fiebat, longe autem aliter erat, nam recreatus est: recreatio autem fit per gratiam iustificationem. ergo gratia iustificans quandoque confert adulto sine motu liberi arbitrii. Sed dicendum, quod hoc habet locum solum ubi homo iustificatur per sacramentum.

¶ 3. Sed contra. Deus potentiam suã non alligauit sacramentis. cum ergo iustificatio sit opus diuinum ex eius potentia dependens, ut quod est sine factis aliquis adultus iustificari possit præter motum liberi arbitrii.

¶ 4. Præter. Homo in aliquo statu esse potest, in quo sit adultus, & non habeat peccatum actuale, sed origi-

nale tantum: in primo. n. instanti quo aliquis est adultus, si non sit baptizatus, adhuc subiectus est originali peccato, neque tamen adhuc habet aliquod actuale, quia adhuc nihil transgrediendo commissit quo reus peccati teneatur. Nec iterum est reus omissionis, quia præcepta affirmatiua nõ obligant ad se: unde nõ oportet quod homo statim in primo instanti quo est adultus, præcepta affirmatiua obseruet. sic ergo adultus potest habere peccatum originale absque originali, ut uidetur. si ergo hæc est causa, quare puer potest iustificari sine motu liberi arbitrii, uidetur quod eadem ratio sit in adulto.

¶ 5. Præter. Quando cumque aliquis est inest aliquibus, oportet quod eis conueniat secundum aliquam causam communem: iustificari autem conuenit pueris & adultis. cum ergo sola gratia sit causa iustificationis in pueris, uidetur quod etiam absque usu liberi arbitrii sufficiat ad iustificationem in adultis.

¶ 6. Præter. Sicut iustitia est donum Dei, ita sapientia; sed sapientiam Solomon accepit dormiens, ut hñ 3. Regum 3. ergo eadem ratione & gratiam iustificationem homo potest dormiens, & absque usu liberi arbitrii accipere. Sed dicendum, quod merito præcedenti Salomon in dormiendo sapientiam accepit.

¶ 7. Sed contra. Sicut in bonis requiritur uoluntas, ita & in malis, quia peccatum nõ est nisi uoluntarium: sed uoluntas præcedens sonum non facit, ut id quod in sono agitur, sit peccatum. ergo nec aliquid facit ad hoc, quod aliquid diuinum donum in sono percipiatur.

¶ 8. Præter. Sicut in dormiente ligatur usus liberi arbitrii, ita & in egrotante: sed egrotans absque usu liberi arbitrii iustificatur, ut patet ex auctoritate Augustini. ergo & dormiens, & sic idem quod prius.

¶ 9. Præter. Deus est potentior omnino creato agente: sed sol materialis lumen suum influit aeri nulla preparatione in ipso aere præcedente. ergo multo fortius Deus lumen gratia animæ infundit absque omni preparatione, que fit per actum liberi arbitrii.

¶ 10. Præter. Cum bonum sit communicatum sui, secundum Dion. Deus qui sum me bonus est, sum me scriptum communicat: hoc autem nõ esset, nisi se communicaret & preparanti se, & non preparanti. ergo in iustificatione impii non requiritur usus liberi arbitrii quasi preparatio ex parte hominis.

¶ 11. Præter. Aug. dicit 8. super Genes. ad litteram, quod Deus hoc modo operatur iustitiam in hoie, sicut sol lumen in aere, quod deficit solis deficiente influxu, nõ sicut artifex qui operatur arcem, in qua postquam facta est nihil operatur: sed sol eodem modo operatur in aere cum primo illuminatur aer, & cum lumine in eo continuatur. ergo Deus eodem modo operatur iustitiam in hoie cum primo iustificatur, & cum iustitia in eo conseruatur: sed iustitia conseruatur in hoie usu liberi arbitrii cessante, sicut patet in dormiente. ergo homo potest a principio iustificari absque omni motu liberi arbitrii.

¶ 12. Præter. Dispositio quæ requiritur de necessitate ad introductionem alicuius forme, ita se habet quod sine ea forma remanere non potest, sicut patet de calore, & forma ignis: sed sine usu liberi arbitrii potest remanere iustitia, ut in dormiente. ergo usus liberi arbitrii non est dispositio quæ de necessitate requiritur ad gratia infusionem.

¶ 13. Præter. Id quod naturaliter est prius, & potest & non esse sine posteriori, non requirit posterius ad hoc quod in esse dicatur, ut patet de gratitudine & descensu, sine quo grauitas esse potest, cum si corpus graue impeditur a suo motu: sed gratia est prior naturaliter quã usus liberi arbitrii, sine quo & potest esse & non esse, est. n. eius formale principium, sicut grauitas

In arg. 2. huius articuli.

Cap. 4. de diu. nom. circumc. prin.

Cap. 14. & lib. 4. c. 12. to. 3.

D. 741.

In ista sol. D. 441.

D. 744.

D. 333.

In arg. 2. huius articuli.

Cap. 4. de diu. nom. circumc. prin.

Cap. 14. & lib. 4. c. 12. to. 3.